

Література

1. Бартошек А. Граждане и масс-медиа - государство, регион и профессиональные связи в медийном дискурсе. Масс-медиа и гражданское общество: монография / Под ред. А. Холод, А. Бартошек, А. Лобанова, С. Михальчик и др. - Кривой Рог: Международный исследовательский центр «Человек, язык, культура, познание, 2008. - С. 158-224.
2. Данилишин Б., Куценко В. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти [текст] / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник Національної академії наук України. - 2005. - №9. - С. 26-35.
3. Джежула О. Порівняльна характеристика сприйняття студентами форм навчальної графічної інформації [текст]: збірник наукових праць / О. Джежула // Полтавський державний ун-т ім. В.Г. Короленка, Збірник наукових праць. - Полтава: АСМІ, 2004. - Вип. 3(36): Сер. «Педагогічні науки». - С. 86-94.
4. Дистервег А. Руководство к образованию немецких учителей. Избранные педагогические сочинения [Текст] / А. Дистервег. - М.: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1956. - С. 55-212.
5. Козаков В.А., Дзвінчук Д.І. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах: Монографія /В. Козаков, Д. Дзвінчук. - К: ЗАТ «Нічлава», 2003. - 140 с.
6. Коменський Я.А. Великая дидактика. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. /Я.А. Коменский [Текст] - М.: Педагогика, 1982. - Т. 1: -1982. - С. 242-476.
7. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю / В.О. Сухомлинський. - К: Рад. шк. - 1988. - 310 с. - (Першотвір).
8. Усов Ю. В мире экранных искусств [текст]: книга для старшеклассников /Ю. Усов. - М.: SvR-Аргус, 1995. - 224 с.
9. Фінклер Ю. Мс-медіа як соціальний інститут: особливості взаємин з владою: Дис...д-ра філол. наук: 10.01.08 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. - К, 2004.
- Ю.Хилько Н.Ф. Аудиовизуальная культура. Словарь (для студентов и аспирантов высших учебных заведений культуры и искусства) /Н. Ф. Хилько. - Отв. редактор проф., к.п.н. В.Е. Новаторов. Омск: Изд-во Омск. гос. ун-та, 2000. - 149 с.
11. Холод А. Психолінгвістическі аспекти аналізу проблем взаємозв'язку мас-медіа і громадянського суспільства. Масс-медиа и гражданское общество: монография / Под ред. А. Холод, А. Бартошек, А. Лобанова, С. Михальчик и др. - Кривой Рог: Международный исследовательский центр «Человек, язык, культура, познание, 2008. - С. 30-106.
12. Шапар В. Психологічний тлумачний словник / Харків: Прапор, 2004. - 640 с.
13. Штромайер, Гсед. Політика і мас-медіа [текст] / Г. Штромайер / Пер. з нім. А. Орган. - К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. - 303с.
14. Наказ МНС України № 59 від 06.02 2006 р. «Інструкція з організації роботи органів державного пожежного нагляду».

УДК 378.14

ЗАВАЛЕВСЬКИЙ Ю.І.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна освіта все більше набуває інноваційного характеру. У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що в Україні має стверджуватися стратегія прискореного, випереджувального інноваційного розвитку освіти і науки: повинні забезпечуватися умови для розвитку, самоствердження і самореалізації особистості протягом життя. Модернізація освіти в процесі інтенсивного розвитку суспільства в Україні спрямована на виховання у кожної особистості внутрішньої потреби до генерування та реалізації інноваційних ідей, на забезпечення умов для активного входження нашої країни в міжнародний освітній простір. Таким чином, інноваційна стратегія стає основою реалізації різних форм діяльності у різноманітних навчальних закладах.

В умовах модернізації освітньої галузі в Україні на передній план висувається професійна компетентність учителя, його здатність постійно вчитися, прагну-

ти до самовдосконалення. Сучасний педагог має бути освіченою людиною в галузях культури, педагогіки, психології і конкретної методики. Без цих знань учитель втрачає професійні якості, зокрема, здатність до педагогічної творчості, зацікавленість в удосконаленні своєї майстерності. Інноваційні процеси, що відбуваються в освіті, як невід'ємній частині суспільства, вимагають відповідних змін у професійній діяльності педагога, оскільки він є ключовою фігурою у вирішенні пріоритетних завдань освітньої галузі. Вчитель стимулює інноваційний розвиток у соціальному житті, культурі; йому належить визначальна роль у творенні духовного та морального потенціалу країни; він готує нову інтелектуальну еліту.

Актуальність проблеми інноваційної освітньої діяльності полягає, насамперед, в удосконаленні форм і методів підготовки вчителя, приведення їх у відповідність до:

- змісту та форм організації методичної роботи до потреб навчальних закладів в системі вдосконалення рівня професійної компетентності вчителя;
- змісту підготовки педагогічних працівників до вимог інформаційно-технологічного суспільства та змін, що відбуваються в загальноосвітніх навчальних закладах;
- методики інтерактивних технологій формам та змісту їх впровадження в практику роботи педагогічних колективів.

Вчитель сучасного навчального закладу в нових умовах організації педагогічного процесу покликаний експериментувати, тобто здійснювати творчий пошук оригінальних, нестандартних підходів до вирішення різноманітних педагогічних проблем.

Продуктом творчого пошуку вчителів можуть бути нові технології навчання, оригінальні педагогічні ідеї, сучасні методи, прийоми, засоби і форми організації активної пізнавальної навчальної діяльності учнів, підвищення педагогічної майстерності, а також якісне оволодіння навчальною діяльністю, у ході якої вчителі розвивають себе як високопрофесійні спеціалісти, здатні до інноваційної освітньої діяльності.

В.Паламарчук вважає, що педагогічні інновації - це результат творчого пошуку оригінальних нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Прямим продуктом творчого пошуку можуть бути нові технології навчання.

Все це вимагає розробки інноваційної моделі педагогічної діяльності вчителя у процесі його професійної підготовки. Тому важливим у професійній діяльності вчителя є розвиток готовності до самозмінювання, без чого неможливо формування такої якості, як конкурентоспроможність. Аналіз освітньої практики показує, що далеко не всі вчителі вміють виявляти готовність підвищувати власну компетентність, відповідальність і працювати над власним самозмінюванням.

Ю.Бабанський підкреслював, що навчання творчості починається з уміння вибирати оптимальні педагогічні рішення, тобто найкращі для даних умов зміст, форми, методи і засоби навчання та виховання. Більш ефективне й якісне вирішення завдань, які висуває життя, потребує від вчителів спеціальних умінь вибирати в кожному конкретному випадку оптимальний варіант побудови навчально-виховного процесу.

Основною тенденцією вивчення готовності педагога до інноваційної діяльності є визначення цієї якості як складного багаторівневого особистісного новоутворення, що є перспективним і дозволяє адаптувати діяльнісний підхід до професійного зростання сучасного педагога; з'ясувати педагогічні можливості пошукової та інноваційної діяльності вчителя; забезпечити формування системи знань та умінь педагога; побудувати інноваційну модель формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця.

Готовність до інноваційної діяльності ми розуміємо як складну інтегративну якість особистості, сутність якої становить рівень сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного та емоційно-рефлексивного компонентів у взаємодії, що взаємопов'язані та взаємозумовлені і є складовими здійснення інноваційної діяльності. Суттєві ознаки цієї діяльності: цільова спрямованість особистості педагога; прояв потреби в інноваційній діяльності; педагогічний самоаналіз; особистісно орієнтована взаємодія в освітньому середовищі; рівень інноваційної культури.

Основними методами, що дали можливість отримати інформацію про стан формування компонентів готовності є: опитування, тестування, спостереження, вивчення продуктів діяльності педагогічного процесу.

Зведені результати дослідження засвідчили, що 62% педагогів мають високий рівень мотивації до інноваційної творчої діяльності. Вони усвідомлюють сутність проблеми; прагнуть сформувати у собі якості конкурентоспроможного фахівця.

Однак 57% педагогічних працівників недостатньо усвідомлюють поняття „інноваційна діяльність“; не володіють достатньою інформацією про інновації в системі освіти. 49% педагогів не мають навичок критичного мислення як компонента професійності; не вміють оцінити свою педагогічну діяльність щодо її інноваційності та творчості. 34% з них будують свою діяльність на репродуктивному рівні; не використовують інноваційні форми та методи навчально-виховної роботи. Лише 23,6% педагогічних працівників володіють механізмами пошуково-творчої діяльності. 37% педагогів не вміють організувати власну пошуково-творчу самостійну роботу; не бачать перспектив власного професійного зростання, не володіють конструктивними, дослідницькими, прикладними вміннями.

Результати діагностики свідчать, що 13,7% педагогів контрольних та 14,1% вчителів експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів не володіють знаннями про педагогічні інновації та технології, не мають відповідного досвіду інноваційної діяльності. Вони мають низький рівень готовності до інноваційної діяльності. Близько 57% респондентів у кожній групі мають середній рівень готовності до впровадження педагогічних інновацій. І лише 28,4% педагогів контрольних та 28,1% - експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів впроваджують у навчально-виховний процес новітні методики та технології навчання.

У школах реалізуються програми підготовки вчителів до здійснення інноваційної діяльності за чотирма модулями:

- перший - виховання духовної культури, формування національної свідомості й самосвідомості конкурентоспроможного вчителя;
- другий - посилення особистісно-гуманного підходу, спрямованого на розвиток інтелектуальної, духовно-моральної, емоційно-вольової, психологічної сфери особистості;
- третій - використання прогресивних концепцій у навчально-виховному процесі на основі демократизації, гуманізації шкільного життя, переорієнтації внутрішнього світу дітей, підлітків та юнацтва на збагачення індивідуального досвіду самопізнання, самооцінки, саморозвитку, самоорганізації;
- четвертий - побудова такої моделі навчально-виховного процесу, яка відповідає національним і загальнолюдським цінностям, інтересам особистості і держави, є саморозвиваючою та носить творчий характер.

В навчальних закладах великого значення надається впровадженню інноваційних педагогічних методик та технологій в систему методичної роботи, основною метою якої є:

- забезпечення професійного вдосконалення педагогічних працівників;

- розробка інноваційних технологій професійного зростання сучасного вчителя;
- розробка і експериментальна перевірка моделі формування вчителя як висококваліфікованого, компетентного, конкурентоспроможного фахівця;
- з'ясування педагогічних можливостей пошукової та інноваційної діяльності вчителя;
- побудова інноваційної моделі формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця.

Методична робота складає цілісну систему взаємопов'язаних дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійного рівня педагогічного колективу в цілому, на розвиток ініціативи й творчості кожного вчителя зокрема і в кінцевому наслідку - на підвищення результативності навчально-виховного процесу, досягнення оптимальних результатів у навчанні, вихованні, розвитку. Така організація методичної роботи дає можливість модифікувати зміст, форми і методи процесу формування конкурентоспроможного вчителя, створювати і використовувати нові способи досягнення цілей, впроваджувати нові технології і системи у практику своєї роботи і дає можливість формувати інноваційний стиль діяльності вчителів, класних керівників, всього педагогічного колективу.

Адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів, володіючи системним мисленням, розглядають роботу з педагогічними кадрами як цілеспрямований процес часткових змін, які ведуть до модифікації її цілей і появи нових технологій. Впровадження педагогічних методик є однією із педагогічних умов підвищення ефективності процесу формування конкурентоспроможного вчителя і передбачає поєднання та функціонування таких складників методичної системи, як: а) впровадження передового педагогічного досвіду, прогресивних ідей світової і вітчизняної наукової та народної педагогіки, нових концепцій виховання і розвитку особистості; б) дослідно-експериментальна робота; в) апробація експерименту; г) науково-методичне забезпечення; д) діяльність школи педагогічної майстерності; е) діяльність психологічної служби тощо.

Зважаючи на це, всі форми методичної роботи (масові, групові, індивідуальні) спрямовані на збагачення інтересів, духовних і професійних потреб педагогічних кадрів, сприяють виробленню активної життєвої позиції, забезпечують єдність знань, методичних умінь, особистих якостей, мовної культури, педагогічної техніки, такту, оптимізму, виступають як форми розвитку наукової ерудиції.

Науково-методичну роботу з педагогічними кадрами доцільно розглядати як цілісну, систематичну, колективну, групову та індивідуальну діяльність, спрямовану на підвищення науково-теоретичного і загальнокультурного рівня педагогів, їх психолого-педагогічної підготовки і професійної майстерності. В сучасних умовах вона передбачає вирішення таких основних завдань:

- поглиблення філософсько-педагогічних знань, що сприяють розбудові й оновленню загальноосвітнього навчального закладу на основі особистісно орієнтованого підходу;
- підвищення рівня теоретичної і психолого-педагогічної підготовки педагогів, оволодіння ними державно-нормативними документами про освіту і виховання,
- систематичне вивчення, узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду;
- збагачення інноваційними особистісно орієнтованими навчально-виховними технологіями, активними формами й методами практичної реалізації виховних інваріантів;

- діагностування труднощів, що постають перед педагогічним колективом та кожним педагогом у процесі навчання і виховання учнів;
- створення банку даних про рівень розвитку особистості педагога, його творчого потенціалу, умінь і навичок дослідницької діяльності;
- підвищення загального рівня професійно-педагогічної культури, надання допомоги у розвитку якостей і властивостей особистості педагога як конкурентоспроможного фахівця на ринку праці;
- організацію і проведення педагогічних виставок, творчих звітів, конкурсів, бібліотечно-бібліографічних оглядів, занять;
- видання інформаційної літератури, проведення інформаційно-довідкової роботи, створення картотек, банків педагогічної інформації, підготовку та виведення збірників статей, науково-методичних посібників тощо.

Вся методична робота спрямована на те, щоб кожний учитель виконував функції новатора, фахівця, який у щоденній праці впроваджує новітні ідеї, технології, концепції, методики навчання й виховання.

Головними вимогами до науково-методичної роботи визначені такі: відповідність системи внутрішньошкільної науково-методичної роботи сучасному соціальному замовленню суспільства, держави, школи за умов її національної розбудови; науковість науково-методичної роботи; системність; комплексний характер, послідовність, наступність, безперервність, масовість; творчий характер, максимальна активізація діяльності педагогів; конкретність, врахування особливостей навчального закладу школи, кожного вчителя, диференційований підхід до учителів; спрямованість її на виділення головного, суттєвого в підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів; єдність теорії та практики; оперативність, гнучкість, мобільність, розумне співвідношення загальношкільних, групових й індивідуальних форм і видів методичної роботи та самоосвіти вчителів; створення сприятливих умов для ефективної роботи, творчих пошуків вчителів, вироблення у них інноваційного стилю діяльності.

Удосконаленню методичної роботи з педагогічними кадрами сприяє запровадження активних форм і видів їх діяльності: лекції, семінарські заняття, конференції з обміну досвідом, самостійна робота з вивчення документів, теоретичної спадщини педагогів, групові та індивідуальні консультації, практикуми з моделювання творчих справ учнів, діалоги, психологічні тренінги, педагогічні консиліуми, лекції-бесіди, лекції-консультації, колоквіуми, наукові симпозиуми, ділові ігри, особистісно-рольові ігри, засідання за "круглим столом", дискусії, педагогічні читання, науково-практичні конференції, педагогічні мости, методичні сесії тощо. Таким чином, цілеспрямована робота з педагогічними кадрами сприяє оперативному і більш глибокому вивченню вчителями теоретичних основ навчання і виховання, досягнень педагогічної та психологічної наук, застосуванню знань на практиці; удосконаленню професійно-педагогічної майстерності; підвищенню рівня вихованості учнів; формуванню конкурентоспроможного вчителя.

Ми вважаємо, що недостатня результативність в роботі будь-якого навчального закладу пов'язана з відсутністю управління інноваційними технологіями. Тому першим кроком нововведень в управлінні є чітке визначення мети, прогнозованість бажаного результату, критеріїв сформованості його вмінь і навичок, а також розробка організаційно-педагогічної моделі конкурентоспроможного вчителя (рис.1).

Рис.1. Структурні елементи професійної діяльності конкурентоспроможного педагога

Отже, модель конкурентоспроможного вчителя-фахівця складається із суми ознак, які є основою структури професійних та особистісних рис. Ці ознаки створюють умови для становлення творчої особистості педагогічного працівника, сприяють його професійному гармонійному розвитку.

Основою побудови такої моделі виступають принципи:

- системності,
- особистісної і професійної спрямованості;
- інтеграції педагогічного і технічно-інноваційного мислення;
- розвитку творчої активності і креативності;
- активізації духовного та етичного потенціалів педагога;
- орієнтації на особливості проблемно-розвивального навчання;
- використання нових інформаційних технологій.

Робота з педагогічними кадрами спрямована на якісне підвищення їх професійної компетентності, на забезпечення та розвиток творчого потенціалу колективу. У відповідності до конкретного педагога, класного керівника методична робота спрямована на збагачення знань, розвиток мотивів творчої діяльності, сучасного стилю мислення, педагогічної техніки. Стосовно педагогічного колективу робота з учителями, класними керівниками спрямована на його згуртування, залучення до науково-дослідної та експериментальної діяльності з метою розробки інноваційних технологій виховання учнівської молоді. Основні функції роботи з педагогічними кадрами визначаються на основі аналізу матеріалів діагностики.

Особливістю методичної роботи є її науковий характер. Організаторами її є досвідчені вчителі, заступники директорів з науково-методичної роботи. Вони аналізують педагогічну діяльність вчителів, визначають їх потребу в підвищенні кваліфікації: планують, організовують і проводять різноманітні форми і види її діяльності, надають їм допомогу; вивчають, узагальнюють досвід; сприяють організації науково-дослідної роботи; укладають угоди про співпрацю з вищими навчальними закладами; організовують роботу шкільного методичного кабінету.

Заступники директорів з науково-методичної роботи глибоко переконані, що удосконалення навчально-виховного процесу пов'язане з необхідністю модернізації внутрішньошкільної науково-методичної роботи на інноваційній основі. Йдеться, насамперед, про залучення педагогів-практиків у творчу діяльність та дослідно-експериментальну роботу і формування в них нових підходів до організації науково-методичної роботи, нового розуміння педагогічної творчості. Дослідно-експериментальна діяльність шкільного вчителя розглядається як форма педагогічної творчості - з одного боку, і як умова позитивного розвитку шкільної навчально-виховної системи - з іншого.

Важлива роль в організації методичної роботи належить методичному центру. Основними функціями методичного кабінету щодо підготовки висококультурного творчого вчителя, якому притаманні інноваційна діяльність, готовність ефективно здійснювати пошукову діяльність на діагностико-теоретичному, адаптаційно-корекційному етапах, стали:

- допомога вчителям у підвищенні рівня їхніх знань та організаційних умінь, розвитку творчості, ініціативи;

- забезпечення високого наукового рівня й ділової кваліфікації вчителів-експериментаторів з урахуванням діяльності експериментальних навчальних закладів;

- ознайомлення учителів з досягненнями вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної науки;

- керівництво науково-пошуковою роботою вчителів експериментальних навчальних закладів;

- модифікація організації і змісту науково-методичної роботи;

- налагодження зв'язків з науковими установами, вищими навчальними закладами освіти;

- організація та проведення інтерактивних форм науково-методичної роботи. Планування роботи та розробка науково-методичних, проблемно-цілевих семінарів з керівниками навчальних закладів започаткували новий тип відносин у педагогічних колективах, що базуються на демократичних цінностях. Моделювання процесів прийняття управлінських рішень із залученням до їх формування членів педагогічного колективу, є усвідомлення директорами потреби вироблення вмінь та навичок з учителями.

Це дає можливість упроваджувати нові підходи до адміністрування, працювати над створенням атмосфери взаєморозуміння та взаємовідповідальності.

Методисти в своїй роботі використовують вправи, які моделюють фрагменти процесів прийняття рішень щодо організації навчально-виховного процесу, управління, використання елементів тренінгових занять, проектну методику. Ефективність процесу формування проектної культури вчителя обумовлена його здійсненням в умовах активного впровадження проектної технології в професійну діяльність. Формування проектної культури вчителя в умовах науково-методичної роботи відбувається шляхом освіти, самоосвіти та дослідницької діяльності самого вчителя.

Визначення технологічних елементів та рішень спирається на об'єктивні закономірності підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Положення особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів обумовлюють вибір методів формування проектної культури вчителів. Акцент зроблено на:

- використанні діагностичних методик, які допомагають виявити рівень готовності вчителів до здійснення проектно-технологічної діяльності, спонукають їх до самоаналізу та рефлексії;

- впровадженні методів імітаційного моделювання («моделювання мислення», рольові ігри, практики, тренінги тощо) щодо вивчення й усвідомлення вчителем особливостей проектно-технологічної діяльності;

- пріоритетності самостійного проектування та підвищення професійно-педа-

гогічного рівня;

- поєднанні індивідуальних, групових та колективних освітніх форм у системі методичної роботи району;

- самоосвіта та самовдосконалення вчителів.

постійне вдосконалення свого професійного рівня, педагогічної культури.

До сучасних активних форм роботи з педагогами, які ефективно впроваджуються методами методичного кабінету відділу освіти та виховання, відносяться педагогічні ігри, зокрема ділові. Такий вид діяльності дозволяє вирішувати різноманітні завдання. Гра є формою навчання й одночасно наповнена певним змістом.

Ділова гра дозволяє: діагностувати колектив слухачів; визначати стан психологічного клімату; здійснювати прямий і зворотній зв'язок; здійснювати навчаючу, розвиваючу, виховну і соціальну функції; створювати умови для творчої діяльності; учитися самостійності, відповідальності, розумному індивідуалізму; визначати пріоритетні напрями діяльності; виробляти вміння розробляти й приймати управлінські рішення; учитися формулювати думки; розробляти й будувати концепції; вживатися в різні ситуації і рольові позиції; вчитися працювати в малих групах і з малою групою; вчитися аналізувати і розв'язувати проблемні ситуації; вчитися експромту в умовах.

Захист інноваційного проекту - сучасна організаційна форма групової методичної роботи, пов'язана із попередньою розробкою та наступним публічним захистом інноваційних підходів до вирішення певної педагогічної проблеми.

Використання інтерактивних технологій та методу проектів в системі підготовки конкурентоспроможного фахівця методисти розуміють, як: вироблення інноваційного стилю своєї діяльності; адаптацію діяльнісного підходу до професійного зростання сучасного вчителя; формування системи знань та умінь учителя; розробку педагогічних технологій формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця.

Усі форми науково-методичної роботи за умов реформування змісту загальної освіти передбачають розбудову української національної школи, що спрямована на встановлення раціонального співвідношення між гуманітарними та природничо-математичними складовими, належне науково-теоретичне, методичне та інформаційне забезпечення; широке впровадження досягнень науки та культури, нових технологій навчання.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Вища освіта України. - 2004 - № 1. - С. 5-10.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. - К: Либідь, 2003. - 280с.
3. Васильов Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід. - Х.: Скорпіон, 2000. - 120с.
4. Введенський В.Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. - 2003. - № 10. - С. 51-55.
5. Сетух М. Підготовка педагогічних кадрів/Свнух М., Волощук І. // Пед. газ. - 2005. — № 2 (127), лют. - С.4
6. Кудикіна Н., Паламарчук Л. Обґрунтування структури когнітивної самостійності майбутніх фахівців сфери туризм у//Нова педагогічна думка: Науково-методичний журнал. Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. - 2007. - № 2. - С.34-40.
7. Кузь В. Модель учителя нової генерації // Рідна школа. - 2005. - № 9-10. - С. 33-35.
8. Михайлик Л.В. Учитель - це той, хто думає про зміни й інновації, як про своє життя // Світ виховання. - 2006 - № 2. - С.43-48.
9. Олійник В Цілеспрямована підготовка педагогічних кадрів до високопрофесійної (конкурентоспроможної) праці // Післядипломна освіта в Україні. - 2002 - № 3. - С.31-34.
10. Пометун О. Сучасній школі-сучасного вчителя // Сільська школа. - 2004. - № 16-17 (черв.). - С. 3-6.
11. Рекомендації щодо атестації педагогічних працівників у закладах середньої освіти // Підручник для Директора. - 2004. - №9-10. - С.6-15.